

na prolazni napor ili plemenitu akciju, nego na promjenu u smislu obraćenja Bogu i suradnju s njegovom milošću koja potpomaže čovjekovu nemoć. Samo je takav čovjek posrednik dobra u kozmičkoj solidarnosti i supatnji. Naši autori ne ulaze detaljnije u pitanje spasenja životinja i njihova položaja u kozmičkoj preobrazbi svega u Kristu, u kojemu je sve stvoreno i spašeno. Možemo reći kako se kreću u predvorjima tih tema, uspijevajući tek potaknuti daljnje teološko promišljanje o onomu što sažima Efrem Sirski: »Na koncu vremena, ova će ista stvorenja biti učinjena novima.«

Boris Vulić

Jadranka Rebeka Anić

*Kako razumjeti rod?
Povijest rasprave i različita
razumijevanja u Crkvi*

– Institut društvenih znanosti Ivo
Pilar, Zagreb, 2011., 193 str.

Knjiga Jadranke Rebeke Anić bavi se pitanjem jasnoga razumijevanja pojma roda, o kojemu se na europskoj i svjetskoj znanstvenoj sceni već godinama vode rasprave i ponekad vrlo žestoke diskusije. U diskusije oko tumačenja pojma roda uključivali su se i različiti teološki autori, a i samo crkveno učiteljstvo, za koje je to vrlo osjetljiva tema, pogotovo što je tradicija Crkve imala velik udio u širenju tradicionalnih spolnih uloga. Budući da hrvatska znanstveno-teološka scena u tim diskusijama značajno zaostaje, knjiga Jadranke Rebeke Anić predstavlja vrlo značajan doprinos.

Polazište u ovoj knjizi predstavlja knjiga njemačke sociologinje i publicistkinje Gabriele Kuby pod nazivom »Nova ideologija seksualnosti. Izazovi i opasnosti gender revolucije«, koju je na hrvatskom jeziku objavila izdavačka knjiga Verbum 2010. godine. Upravo je ta knjiga za autoricu Jadranku Rebeku Anić u mnogočemu problematična. Jadranka Rebeka Anić smatra da objavljena knjiga nudi površno, jednostrano i samim tim pogrešno tumačenje značenja pojma rod, u odnosu prema različitim međunarodnim dokumentima, stavljajući taj pojam u kontekst snažne borbe rodni ideologa protiv Katoličke crkve i zauzimanje za legalizaciju homoseksualnosti. Jadranka Rebeka Anić u svojoj knjizi isto tako želi upozoriti hrvatsku javnost da se »u crkvenim dokumentima o rodu može prepoznati snažan utjecaj tumačenja pojma rod katoličkih autora fundamentalističkoga svjetonazora« (str. 145.) Autorica knjige nudi čitateljima daleko širi pogled na značenje pojma rod jer, između ostaloga, upoznaje čitatelje i s drugim konceptima rodne rasprave unutar Katoličke crkve, a koji se značajno razlikuju od koncepta spomenute Gabriele Kuby.

Knjiga je podijeljena u sedam poglavlja, a upravo u prvom poglavlju prikazano je i polazište ove studije, odnosno značenje što ga pojmu rod u različitim međunarodnim dokumentima pripisuje Gabriele Kuby i njezino tumačenje istoga pojma u odnosu na Katoličku crkvu. Jadranka Rebeka Anić kritički analizira koncept roda Gabriele Kuby i ukazuje na brojne nedostatke toga koncepta.

U drugom poglavlju pod nazivom »Rod – značenje pojma« autorica Anić na temelju jednoga europskog dokumenta Odjela europske komisije za promicanje jednakih mogućnosti i jednoga katoličkog dokumenta komisije »Iustitia et pax« Njemačke biskupske konferencije tumači riječ rod i sve njezine složenice. U tom tumačenju ukazuje na značajne razlike u razumijevanju rodnoga koncepta u odnosu na autoricu Gabriele Kuby, kao primjerice činjenicu da se »na razini Europske unije riječ rod rabi za oznaku i reguliranje odnosa između žena i muškaraca, a ne za reguliranje prava homoseksualca, transseksualaca i interseksualaca« (str. 27.), kako to pogriješno predstavlja razumijevanje roda kod Gabriele Kuby. Nadalje, umjesto njezina promatranja koncepta roda općenito, kao nekakva zakletog neprijatelja Katoličke crkve, autorica Anić pokazuje kako njemačka komisija »Iustitia et pax« smatra da on »ima svoje teološko opravdanje, te da je u skladu s pozivom Crkve da humanizira svijet i uspostavi civilizaciju ljubavi u kojoj nepravde trebaju biti uklonjene« (str. 33.).

Treće poglavlje knjige bavi se povijesnim prikazom pojma rod, značajnih prekretnica za nastanak i daljnji razvoj toga pojma i rodnih rasprava. U tom poglavlju autorica se na poseban način usredotočila na razumijevanje roda u homoseksualnoj populaciji, te pokazuje kako doista postoje međusobni teorijski utjecaji rodnih i homoseksualnih teorija, ali isto tako i da »pojednostavljeno predstavljanje roda kao šifre za homoseksualnost nije opravdano« (str. 59.).

Slijedeća tri poglavlja ove studije međusobno su usko povezana. Naime, u četvrtom poglavlju autorica predstavlja i analizira ponajprije stajališta i izjave Svete Stolice o pojmu roda s tri značajne međunarodne konferencije. Prije svega riječ je o četvrtoj međunarodnoj konferenciji o ženama, održanoj u Pekingu 1995. godine, na kojoj je Sveta Stolica dala temeljnu izjavu o svojem stajalištu i određenju roda, koju je onda na svim kasnijim konferencijama i dokumentima uglavnom ponavljala. Osim ove konferencije, kojoj autorica u svojoj studiji posvećuje posebnu pozornost, ona je predstavila i analizirala stajališta Svete Stolice s još druge dvije konferencije, odnosno jedne u Rimu 1998. g. i jedne ponovno u Pekingu 2000. godine. U petom poglavlju, pod naslovom »Rod – šifra za homoseksualnost«, autorica analizira uzroke zbog kojih se koncept roda u katoličkim krugovima povezuje s promicanjem homoseksualne populacije, a šesto poglavlje posvećeno je analizi još nekih relevantnih crkvenih dokumenata o pojmu roda.

U posljednjem, sedmom poglavlju, autorica prikazuje razumijevanje i tumačenje koncepta roda u suvremenoj teološkoj misli, i to većinom među katoličkim teologinjama i teolozima. Na temelju ovoga prikaza postaje jasno da među teolozima postoje dva različita pristupa konceptu roda: s jedne strane kritički pristup i »odbacivanje rodnih teorija kao ideologije uz istodobno prihvaćanje i filozofsko-teološko tumačenje pojma rod«, te, s druge strane, »prihvaćanje pojma rod kao analitičke kategorije u teološkim istraživanjima«

(str. 107.). Kao svojevrsni zaključak ovoga dijela studije proizlazi da katolički teolozi ipak stoje u dijalogu s drugim rodnim teorijama i da rod rabe kao korisno sredstvo teološkoga istraživanja.

Na koncu cijele studije autorica Jadranka Rebeke Anić dolazi do ishoda istraživanja koji ona sažima u obliku pet zaključnih točaka, a u kojima se ponovno jasno pokazuje kako je knjiga autorice Gabriele Kuby, kao polazna točka ovoga istraživanja, zapravo u mnogočemu problematična. Rezultati istraživanja autorice Anić pokazuju da je »razumijevanje roda u rodnim teorijama i u Katoličkoj crkvi znatno složenije nego što to prikazuje Gabriele Kuby; da između rodnih teorija i Katoličke crkve ne mora vladati rat i neprijateljstvo nego dijalog; da se u teologiji događa pomak od feminističkoga do rodnoga istraživanja, od rodnoga istraživanja do istraživanja spola, pri čemu spol – kao i u rodnim teorijama – nema isključivo biološko značenje koje je imao prije rodnih rasprava; da je stoga važno uočiti kako nije samo pojmu rod potrebno tumačenje, nego i pojmu spol. Budući da upravo pomak od roda prema spolu i u teologiji otvara prostor raspravama o transrodnosti i o seksualnim orijentacijama, proglašavanje pojma rod šifrom za homoseksualnost može usmjeriti rasprave u pogrdnijem smjeru« (str. 187.).

Vrijednosti ove knjige pridonosi i mali pojmovnik na njezinu kraju, u kojemu se čitatelj može upoznati sa značenjem nekih ključnih riječi koje se rabe u kontekstu govora o rodnim teorijama.

Čini mi se da knjiga »Kako razumjeti rod? Povijest rasprave i različita razumijevanja u Crkvi« Jadranke Rebeke Anić predstavlja na hrvatskoj znanstvenoj i teološkoj sceni značajnu vrijednost i novinu u nekoliko pravaca. Prije svega ova studija obrađuje temu koja je danas vrlo aktualna u europskom i svjetskom znanstvenom kontekstu, a zbog kompleksnosti teme ona je i za katoličku crkveno-teološku misao vrlo izazovna. Autorica ovom studijom pridonosi daljnjoj implementaciji ove teme i u hrvatski znanstveni, napose u teološki okvir. Drugo, vrijednost ove knjige jest i u samom svojevrsnom znanstvenom sučeljavanju dviju autorica o jednoj temi, a takvo je konstruktivno sučeljavanje na hrvatskoj znanstvenoj i pogotovo teološkoj sceni dosta rijedak slučaj. Jadranka Rebeke Anić kritički se, ali i sasvim argumentirano, sučeljava s knjigom jedne druge autorice, što je polazišna točka i ove studije. Takvi znanstveni i teološki diskursi uvijek su zanimljivi i bilo bi dobro kada bi ih i na našoj znanstveno-teološkoj sceni bilo više. I treća značajnost ove knjige jest promišljanje i stav same autorice s obzirom na mogućnosti i pravce razvoja dijaloga među osobama različitih svjetonazora i interesa o ovoj temi, a napose crkveno-teološkoga dijaloga sa suvremenim svijetom i pitanjima koja si postavlja suvremeni čovjek. A svakako jedno od vrlo važnih pitanja i za samu Crkvu danas jest pitanje o ravnopravnosti muškaraca i žena. Utoliko knjiga Jadranke Rebeke Anić postaje nezaobilazna literatura, kada je riječ o navedenoj temi.

Ivo Džinić